

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра розведення і селекції тварин та водних біоресурсів

Кафедра охорони праці та фізики

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Завідувач кафедри розведення і
селекції тварин та водних
біоресурсів**

_____ (Хмельничий Л.М.)

“ _____ ” _____ 2020 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Завідувач кафедри охорони праці
та фізики**

_____ (Хурсенко С.М.)

“ _____ ” _____ 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)

ОК 6 ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

Галузь знань: *18 Виробництво та технології*

Спеціальність: *181 Харчові технології*

Освітня програма: *Технології харчування*

Факультет: *Харчових технологій*

Суми 2020-2021 рік

Робоча програма з дисципліни **Цивільний захист** для студентів напряму підготовки: **181 Харчові технології**

Розробники:

канд. техн. наук, доцент Василенко Ольга Олександрівна _____

канд. с.-г. наук, доцент Самохіна Євгенія Анатоліївна
_____

підпис

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри розведення і селекції тварин та водних біоресурсів Протокол від «26» травня 2020 р. № 19

Завідувач кафедри розведення і селекції тварин та водних біоресурсів _____ (Хмельничий Л.М.)

Погоджено:

Гарант освітньої програми _____ (Перцевой Ф.П.)

Декан факультету _____ (Опара В.О.)

до якого належить кафедра

Декан факультету _____ ( )

до якого належить кафедра

Декан факультету _____ ( )

на якому викладається дисципліна

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації _____

Зареєстровано в електронній базі: дата: _____ 2020 р.

СНАУ, 2020 рік

© Василенко О.О., Самохіна Є.А., 2020 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		заочна форма ЗТХІ_м	
Кількість кредитів – 1,5	Галузь знань: 18 Виробництво та технології	<i>Нормативна</i>	<i>Нормативна</i>
Модулів – 1	Спеціальність: 181 Харчові технології	Рік підготовки:	
Змістових модулів - 2		2020-2021-й	
		Курс:	
Загальна кількість годин – 46		2	
		Семестр:	
		3-й	
	Лекції:		
Тижневих годин для заочної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента - 2,	Освітній ступінь: <i>магістр</i>	4 год.	
		Практичні заняття:	
		4 год.	
		Лабораторні заняття:	
		-	
		Самостійна робота:	
		38 год.	
		Індивідуальні завдання:	
		-	
		Вид контролю:	
		<i>Модуль:</i> <i>письмове тестування, усне опитування, захист реферату</i> <i>СРС:</i> <i>тестування</i> <i>Залік</i>	

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:
для заочної форми навчання – 6,67/93,33 (8/37)

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування у студентів здатності творчого мислення, вирішувати складні проблеми інноваційного характеру і приймати продуктивні рішення у сфері цивільного захисту з урахуванням особливості майбутньої професійної діяльності випускників, а також досягнення науково-технічного прогресу.

Завдання: передбачає засвоєння студентами новітніх теорій, методів і технологій з прогнозування надзвичайних ситуацій, побудову моделей їхнього розвитку, визначення рівня ризику та обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на відвернення надзвичайних ситуацій, захисту персоналу, населення, матеріалів та культурних цінностей в умовах надзвичайних ситуацій, локалізації та ліквідації їхніх наслідків.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- стан та правові основи цивільного захисту, його завдання та принципи побудови;
- свої обов'язки за напрямком професійної діяльності з урахуванням завдань у цивільному захисті.
- методи та інструментарій моніторингу при надзвичайних ситуаціях, побудови моделей (сценарію) їх розвитку та оцінку їх соціально-економічних наслідків.
- приймати рішення з питань цивільного захисту в межах своїх повноважень.

вміти:

- проводити ідентифікацію, дослідження умов виникнення і розвитку надзвичайних ситуацій та забезпечувати скоординовані дії щодо їх попередження на об'єктах відповідно до своїх професійних обов'язків.
- застосовувати методiku з прогнозування та оцінки обстановки в зоні надзвичайних ситуацій, (розраховувати параметри вражаючих чинників джерел надзвичайних ситуацій що контролюються і використовуються для прогнозування, визначення складу сил, засобів і ресурсів для подолання наслідків надзвичайних ситуацій).
- впроваджувати превентивні та оперативні (аварійні) заходи цивільного захисту.
- інтерпретувати новітні досягнення в теорії та практиці управління безпекою у надзвичайних ситуаціях.
- забезпечувати якісне навчання працівників об'єкта з питань цивільного захисту, надавати допомогу та консультацію працівникам організації (підрозділу) з практичних питань захисту у надзвичайних ситуаціях.
- оцінювати стан готовності підрозділу до роботи в умовах загрози і виникнення надзвичайних ситуацій за встановленими критеріями та показниками.

2. Програма навчальної дисципліни

(затверджена Міністерством освіти і науки, молоді і спорту України від 29.12.2011 року)

Змістовий модуль 1. Загальна підготовка з питань цивільного захисту

Тема 1. Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку надзвичайних ситуацій. Основи цивільного захисту в Україні. Основні поняття і визначення. Моніторинг небезпек, що можуть спричинити надзвичайні ситуації. Класифікація надзвичайних ситуацій. Основні причини виникнення надзвичайних ситуацій та ліквідація їх наслідків. Моніторинг потенційно-небезпечних об'єктів.

Тема 2. Планування з питань цивільного захисту. Загальні принципи планування заходів цивільного захисту. Вимоги до складу, змісту та форми плануючих документів. Методика розроблення планів з попередження надзвичайних ситуацій.

Структура і зміст плану цивільного захисту об'єкта на мирний час і на особливий період. Довгострокові документи і документи підготовки цивільного захисту об'єкта господарювання в поточному році. Плануючі документи з теоретичного і практичного навчання персоналу об'єкта господарювання до дій у надзвичайних ситуаціях.

Тема 3. Методи розрахунку зон ураження від техногенних вибухів і пожеж та противибуховий і протипожежний захист об'єктів господарювання. Оцінити вплив ударної хвилі при вибуху газоповітряної суміші. Визначити вплив ударної хвилі на людей та тварин. Розрахувати ступені руйнування об'єкта та їх характеристику. Оцінити послідовність вибуху газоповітряної суміші для визначення стійкості роботи об'єкта. Вивчити основні поняття та визначення пожежної безпеки. Категорії приміщень і будівель за вибухопожежною і пожежною небезпечністю. Ознайомитись з класифікацією пожежонебезпечних та вибухонебезпечних зон. Проаналізувати систему протипожежного та противибухового захисту. Захист людей та матеріальних цінностей. Послідовно оцінити пожежну обстановку.

Тема 4. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного, біологічного зараження. Ознайомитись з основними поняттями оцінки радіаційної, хімічної, метеорологічної обстановки. Вивчити методи оцінки радіаційної обстановки при аварії на АЕС і послідовність її проведення. Визначити параметри зон забруднення радіоактивних речовин. Розв'язання типових завдань. Режими захисту при аварії на АЕС. Вивчити методи оцінки хімічної обстановки і послідовність її проведення. Розрахунок масштабів хімічного забруднення. Розв'язання типових завдань. Планування заходів із запобігання поширенню інфекційних захворювань з первинного осередку. Зона і осередок біологічного ураження. Ознайомитися з способами евакуації і розосередження міського населення в надзвичайних ситуаціях.

Тема 5. Оцінка інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків НС. Освоїти методику оцінки інженерної обстановки. Зробити розрахунок необхідної кількості рятувальників і техніки. Оцінити збитки від наслідків надзвичайних ситуацій. Розрахувати збитки від втрати життя та здоров'я населення.

Змістовий модуль 2. Профільна підготовка з питань цивільного захисту

Тема 6. Забезпечення заходів і дій в межах Єдиної системи цивільного захисту для профілю технології зберігання, консервування та переробки м'яса і молока. Стійкість діяльності об'єктів виробництва та переробки продукції тваринництва. Основні фактори, які впливають на стійку діяльність об'єктів тваринництва. Напрямки і необхідні заходи підвищення стійкості діяльності об'єктів тваринництва. Використання захисної тари і матеріалів для схову, виготовлення фасованих продуктів у надійному упакуванні. Способи герметизації транспортних засобів. Захист продовольчої сировини, напівфабрикатів води і готової продукції від зараження радіоактивними, отруйними речовинами і бактеріологічними засобами. Утилізація і знищення продуктів харчування, які не підлягають знезараженню.

Тема 7. Спеціальна функція у сфері цивільного захисту для профілю технології виробництва продукції тваринництва та ветеринарії, технології зберігання, консервування та переробки м'яса і молока. Ознайомитись з основами продовольчої безпеки. Оцінити вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на рівень продовольчої безпеки та її місце в системі національної безпеки. Вивчити організацію моніторингу потенційних загроз технології виробництву продукції тваринництва. Індикатори продовольчої безпеки. Проаналізувати роботу по ліквідації епізоотій. Запобігати небезпечним захворюванням тварин. Ознайомитись з формуванням та ефективністю використання державного резерву продовольства. Здатністю держави задовольняти потреби населення продуктами харчування у разі виникнення військових конфліктів, стихійних явищ, аварій, епізоотій та епіфітотій.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	заочна форма З ТХІ_м					денна форма				
	Всього	у тому числі				в с ь о г о	У тому числі			
		л	п	інд	срс		л	лб	інд	срс
Тема 1. Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку надзвичайних ситуацій.	6	2	2		2					
Тема 2. Планування з питань цивільного захисту.	6	2			4					
Тема 3. Методи розрахунку зон ураження від техногенних вибухів і пожеж та противибуховий і протипожежний захист об'єктів господарювання.	6		2		4					
Тема 4. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного, біологічного зараження.	4				4					
Тема 5. Оцінка інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків НС	3				4					
Разом за змістовим модулем 1	25	4	4	-	18					
Тема 6. Забезпечення заходів і дій в межах Єдиної системи цивільного захисту для профілю технології виробництва продукції тваринництва та технології зберігання, консервування та переробки м'яса і молока.	10				10					
Тема 7. Спеціальна функція у сфері цивільного захисту для профілю технології виробництва продукції тваринництва та ветеринарії, технології зберігання, консервування та переробки м'яса і молока.	10				10					
Разом за змістовим модулем 2	20				20					
Усього годин	46	4	4		38					

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		заочна форма З ТХІ_м	денна форма
1	Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку надзвичайних ситуацій. 1. Основи цивільного захисту в Україні. 2. Класифікація надзвичайних ситуацій. 3. Моніторинг потенційно-небезпечних об'єктів.	2	
2	Планування з питань цивільного захисту. 1. Загальні принципи планування заходів цивільного захисту. 2. Методика розроблення планів з попередження надзвичайних ситуацій. 3. Структура і зміст плану цивільного захисту об'єкта на мирний час і на особливий період.	2	
	Разом	4	

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	заочна форма З ТХІ_м
1	Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку надзвичайних ситуацій.	2
2	Методи розрахунку зон ураження від техногенних вибухів і пожеж та протипожежний і протипожежний захист об'єктів господарювання.	2
	Разом	4

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		заочна форма З ТХІ_м	денна форма
1	Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку надзвичайних ситуацій. 1. Ознайомитись з основами цивільного захисту в Україні. Основні поняття і визначення. 2. Прослідити моніторинг небезпек, що можуть спричинити надзвичайні ситуації. Класифікація надзвичайних ситуацій.	2	

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		заочна форма З ТХІ_м	денна форма
	Основні причини виникнення надзвичайних ситуацій та ліквідація їх наслідків. 3. Визначити моніторинг потенційно-небезпечних об'єктів.		
2	Планування з питань цивільного захисту. 1. Загальні принципи планування заходів цивільного захисту. 2. Методика розроблення планів з попередження надзвичайних ситуацій. 3. Структура і зміст плану цивільного захисту об'єкта на мирний час і на особливий період.	4	
3	Методи розрахунку зон ураження від техногенних вибухів і пожеж та проти вибуховий і протипожежний захист об'єктів господарювання. 1. Поняття вибуху. 2. Параметри осередку вибуху газоповітряної суміші. 3. Вплив ударної хвилі на живі організми. 4. Вплив ударної хвилі на будівлі і споруди. 5. Оцінка наслідків вибуху.	4	
4	Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження. 1. Оцінити хімічну обстановку. Послідовність її проведення. Розрахунок масштабів хімічного забруднення. Розв'язання типових завдань.	4	
5	Оцінка інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків НС. 1. Проведення методики оцінки інженерної обстановки. 2. Зробити розрахунок необхідної кількості рятувальників і техніки. 3. Оцінити збитки від наслідків надзвичайних ситуацій.		
6	Забезпечення заходів і дій в межах Єдиної системи цивільного захисту для профілю технології виробництва продукції тваринництва та технології зберігання, консервування та переробки м'яса і молока. 1. Стійкість діяльності об'єктів виробництва та переробки продукції тваринництва. Основні фактори, які впливають на стійку діяльність об'єктів тваринництва. Напрямки і необхідні заходи підвищення стійкості діяльності об'єктів тваринництва. 2. Використання захисної тари і матеріалів для схову, виготовлення фасованих продуктів у надійному упакуванні. Способи герметизації транспортних засобів. 3. Захист продовольчої сировини, напівфабрикатів води і готової продукції від зараження радіоактивними, отруйними речовинами і бактеріологічними засобами. 4. Утилізація і знищення продуктів харчування, які не підлягають знезараженню.	10	
7	Спеціальна функція у сфері цивільного захисту для профілю технології виробництва продукції тваринництва та	10	

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		заочна форма З ТХІ_м	денна форма
	ветеринарії, технології зберігання, консервування та переробки м'яса і молока. 1. Оцінка впливу зовнішніх і внутрішніх чинників на рівень продовольчої безпеки та її місце в системі національної безпеки. 2. Індикатори продовольчої безпеки. 3. Механізм формуванням та ефективність використання державного резерву продовольства.		
	Разом	38	

8. Методи навчання

1. Методи навчання за джерелом знань:

1.1. *Словесні*: розповідь, пояснення, бесіда (евристична і репродуктивна), лекція, інструктаж.

1.2. *Наочні*: демонстрація, ілюстрація, спостереження.

1.3. *Практичні*: практична робота, вправа, виробничо-практичні методи.

2. Методи навчання за характером логіки пізнання.

2.1. *Аналітичний*

3. Методи навчання за характером та рівнем самостійної розумової діяльності студентів.

3.1. *Проблемний* (проблемно-інформаційний)

3.2. *Частково-пошуковий (евристичний)*

3.3. *Репродуктивний*

3.4. *Пояснювально-демонстративний*

4. Активні методи навчання - використання технічних засобів навчання, ділові та рольові ігри, екскурсії, самооцінка знань, використання навчальних та контролюючих тестів, використання опорних конспектів лекцій.

5. Інтерактивні технології навчання - використання мультимедійних технологій, інтерактивної дошки та електронних таблиць.

9. Методи контролю

1. Рейтинговий контроль за 100-бальною шкалою оцінювання ЄКТС;

2. Проведення проміжного контролю протягом семестру (проміжна атестація)

3. Полікритеріальна оцінка поточної роботи студентів:

- рівень знань, продемонстрований на практичних заняттях;

- експрес-контроль під час аудиторних занять;

- самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань;

- написання рефератів;

- результати тестування;

10. Розподіл балів, які отримують студенти заочної форми навчання:

Поточний контроль та самостійна робота							СРС	Разом за модулі та СРС	Сума
Змістовий модуль 1 20 балів					Змістовий модуль 2 20 балів				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	30	70 (40+30)	100
4	4	4	4	4	10	10			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D	задовільно	
60-68	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

1. Методичні вказівки для виконання розділу «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях» в дипломних роботах студентами усіх спеціальностей освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» та «магістр» денної, заочної та дистанційної форм навчання-Суми, 2012 р., 22 с.

2. Методичні рекомендації для виконання самостійної роботи з дисципліни «Цивільний захист» студентами усіх спеціальностей освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» та «магістр» денної, заочної та дистанційної форм навчання-Суми, 2013р., 25 с.

3. Методичні вказівки щодо проведення практичних занять для студентів усіх спеціальностей освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» та «магістр» денної, заочної та дистанційної форм навчання. Частина I. -Суми, 2015 р., 29 с.

4. Методичні вказівки для виконання практичних занять з дисципліни «Цивільний захист» для студентів усіх спеціальностей освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» та «магістр» денної, заочної та дистанційної форм навчання
Частина II. -Суми, 2016 р., 29 с.

5. Методичні вказівки для виконання практичних занять з дисципліни «Цивільний захист» для студентів усіх спеціальностей освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» та «магістр» денної, заочної та дистанційної форм навчання Частина III. -Суми, 2016 р., 22 с.

6. Методичні вказівки для виконання підрозділу «Безпека в надзвичайних ситуаціях» в дипломних роботах студентами факультету Економіки і менеджменту освітньо-кваліфікаційного

рівня «спеціаліст» та «магістр» денної, заочної та дистанційної форм навчання. - Суми, 2016 р., 16 с.

7. Методичні вказівки для виконання підрозділу «Безпека в надзвичайних ситуаціях» в дипломних роботах студентами факультету промислового та цивільного будівництва освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» та «магістр» денної, заочної та дистанційної форм навчання. - Суми, 2016 р., 18 с.

8. Методичні вказівки для виконання індивідуальних занять з дисципліни «Цивільний захист» для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» та «магістр» заочної та дистанційної форм навчання. - Суми, 2016 р., 19 с.

9. Методичні вказівки для виконання розділу «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях» в дипломних роботах студентами факультету харчових технологій освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» та «магістр» денної, заочної та дистанційної форм навчання. - Суми, 2014 р., 29 с.

10. Методичні вказівки для виконання розділу «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях» в дипломних роботах студентами інженерно технологічного факультету освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» та «магістр» денної, заочної та дистанційної форм навчання. - Суми, 2014 р., 16 с.

11. Методичні вказівки для виконання розділу «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях» в дипломних роботах студентами біолого-технологічного факультету освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» та «магістр» денної, заочної та дистанційної форм навчання. - Суми, 2014 р., 19 с.

12. Методичні вказівки для виконання розділу «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях» в дипломних роботах студентами факультету ветеринарної медицини освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» денної та дистанційної форм навчання. - Суми, 2014 р., 15 с.

13. Методичні вказівки для виконання розділу «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях» в дипломних роботах студентами факультету агротехнологій та природокористування освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» та «магістр» денної, заочної та дистанційної форм навчання. - Суми, 2014 р., 19 с.

12. Рекомендована література

12.1 Базова література

1. Конституція України. Основний закон. – К.- № 742-VII від 21.02.2014, ВВР, 2014, № 11, ст.143.
2. Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 року за N 5403-VI.
3. ДСТУ Б А.2.2-7:2010. Проектування. Розділ інженерно-технічних заходів цивільного захисту (цивільної оборони) у складі проектної документації об'єктів. Київ. – Мін. Регіон буд. України, -2010.
4. Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань: Закон України від 14 січня 1998 р. – К., 1998.
5. Закон України “ Про правовий режим воєнного стану”. – К. Урядовий кур’єр, 14.06.2000.- №107.
6. Закон України “ Про захист людини від інфекційних захворювань”. – К. 06.04.2000. №1645-III.
7. Закон України “ Про зону надзвичайної екологічної ситуації”. – К.13.07.2000.-№1908- III.
8. Закон України “ Про об’єкти підвищеної небезпеки”. – К.18.01.2001.-№2245- III.
9. Закон України “ Про зону надзвичайної екологічної ситуації” від 13.07.00. №08-III.
10. Закон України "Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи". – К.: Відомості Верховної Ради України, 1991. – №

16. – Ст. 198; 1992., № 13. – Ст. 177.
11. Закон України “ Про правовий режим надзвичайного стану”. - К.Урядовий кур’єр, 14.06.2000.-№107.
12. Закон України “ Про аварійно – рятувальні служби”. - К. Урядовий кур’єр, 14.12.1999. - №1281.
13. Закон України “ Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру”. - К. Урядовий кур’єр, 16.09.2000. - №149.
14. Постанова КМ України “ Про Державну комісію з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій” від 16.02.98 №174 (Із зм. і доп., внесеними постановами КМ України від 24.09.99 №1763, від 21.10.99 №43.
15. Постанова КМ України “ Про порядок формування розміщення та проведення операцій з матеріальними цінностями Державного резерву” від 08.10.97року №1129.
16. Постанова КМ України “ Про номенклатуру та обсягів продукції Державного матеріального резерву” від 07.08.98 року №1245-46.
17. Постанова КМ України “ Про розбронювання матеріальних цінностей мобілізаційного резерву та створення запасів матеріально-технічних ресурсів для виконання першочергових робіт під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій” від 15.04.97 року №338-027.
18. Постанова КМ України “ Про затвердження особливостей формування та проведення операцій з матеріальними цінностями мобілізаційного резерву” від 29.01.98 року №100-03.
19. Постанова КМ України “ Про затвердження Положення про організацію оповіщення і зв’язку у надзвичайних ситуаціях” від 15.02.99 №2.
20. Постанова КМ України “ Про Основні засади створення в Україні підсистеми рятування і ліквідації небезпечних забруднень на воді єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного характеру” від 5.10.98 №1599.
21. Постанова кабміну України ” Про єдину державну систему запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру” К.03.08.1998.-№1198.
22. Указ Президента України “ Про систему реагування на надзвичайні ситуації на водних об’єктах” від 15.06.01 №436/2001.
23. Бикова О.В. Болієв О.В., Деревинський Д.М., Єлісеєв В.Н., Миронець С.М., Осипенко С.І., Півень Ю.О. та інш. Основи цивільного захисту: Навч. посібник К: 2008.– 223 с.
24. Васійчук В.О., Гончарук В.Є., Качан С.І., Мохняк С.М. Основи цивільного захисту: Навч. посібник / Львів, 2010.- 384 с.
25. Гончарук В.Є., Качан С.І., Орел С.М., Пуцило В.І., «Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях». Навчальний посібник, Видавництво НУ «Львівська політехніка». Львів, 2004р.,- 136с.
26. Євдін О.М., Могильниченко В.В. та ін. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Т.1. "Техногенна та природна безпека". Т.3."Інженерно-технічні заходи цивільного захисту (цивільної оборони) та містобудування".Посібник.- К.: КІМ, 2007, 2008.- 636 с.,- 152 с.
27. Михайлюк В.О. Цивільний захист: Навчальний посібник. Ч.3: Цивільна оборона. – Миколаїв: УДМТУ, 2002.- 155 с.
28. Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д. Цивільна безпека: Навч. посібник.– К: Центр учбової літератури, 2008.– 158 с.
29. Осипенко С.І., Іванов А.В. "Організація функціонального навчання у сфері цивільного захисту". Навчальний посібник. -К., 2008. -286с.
30. Русаловський А.В., Вендичанський В.Н. Цивільний захист: Навч. Посібн./За наук.ред. Запорожця О.І., -К.: АМУ, 2008, -250с.
31. Стеблюк М.І. Цивільна оборона та цивільний захист: Підручник.– К: Знання-Прес, 2007.– 487 с.
32. Сусло С.Т., Заплатинський В.М., Харамда Г.М. Цивільний захист: Навч. посібник/ За ред. проф. М.О. Біляковича.– К.: Арістей, 2007.– 386 с.

12.2 Допоміжна література

1. Бегун В.В., Бегун С.В., Широков С.В. Казачков И.В., Литвинов В.В., Письменный Е.Н. Культура безопасности на ядерных объектах Украины. Учебн. пособие. – К. НТУУ КПИ, 2009, -363с.
2. Довідник з цивільної оборони / Г.Г. Міговіч, ЗАТ "Українська технологічна група". К. – 1998. – 526с.
3. Джиргей В.С., Жидецьки В.Ц., Безпека життєдіяльності. Львів “Афіша”, 1999.-252с.
4. Депутат О.П., Коваленко І.В., Мужик І.С., Цивільна оборона. Навчальний посібник / За ред. Кашина П.І. - Львів, "П.П. Васильович К.І.", 2005-338 с.
5. Збірник нормативно-правових актів з питань надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. Вип.3. Під заг. ред. В.В. Дурдинця - Київ: Агенство “Чорнобиль інтерінформ”, 2001.-532с.
6. Програма дій “ Порядок денний на ХХІ сторіччя”. К.:” Інтерсфера”, 2000.-359 с.

13. Інформаційні ресурси

1. Офіційне інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>.
2. Верховна Рада України <http://www.rada.kiev.ua> .
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>.
4. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України <http://www.mon.gov.ua, www.osvita.com>.
5. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>.
6. Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи <http://www.mns.gov.ua/>.
7. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rainbow.gov.ua/>.
8. Постійне представництво України при ООН <http://www.uamission.org/>.
9. Північноатлантичний альянс (НАТО) <http://www.nato.int/>.
10. Новини про поточні події у світі, в т. ч. про надзвичайні ситуації <http://www.100top.ru/news/> (російською мовою).
11. Сайт, присвячений землетрусам та сейсмічному районуванню території <http://www.scgis.ru/russian/>.
12. Сайт, присвячений надзвичайним ситуаціям природного характеру <http://chronicl.chat.ru/>.
13. Офіційний сайт Американського вулканологічного товариства <http://vulcan.wr.usgs.gov/> (англійською мовою).
14. Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів при Раді національної безпеки і оборони України <http://www.eri.u.krtel.net/index.htm>.
15. <http://www.dnopr.kiev.ua> - Офіційний сайт Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляду).
16. <http://www.social.org.ua> - Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.
17. <http://base.safework.ru/iloenc>-Енциклопедия по охране и безопасности труда МОТ.